

๑๐๐ ล. ๑๐๐ ร. ๑๐๐
๑ / ๒๖ / ๖๕

แบบเรียนภูมิศาสตร์เบื้องต้น

ว่าด้วยประเทศสยามและประเทศต่างๆ

ในทวีปเอเชียอย่างสังเขป

(สำหรับสอนความรู้เรื่องเมืองไทยประถมปีที่ ๒-๓)

นายไธภา ปาตบุตร

รวบรวม

พิมพ์ครั้งแรก ๑๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๔๗๓

ราคาเล่มละ ๓๐ สตางค์

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศรีหงส์

มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

แบบเรียนภูมิศาสตร์เบื้องต้น

ว่าด้วยประเทศสยามและประเทศต่าง ๆ

ในทวีปเอเชียอย่างสังเขป

(สำหรับสอนความรู้เรื่องเมืองไทยประถมปีที่ ๒-๓)

นายไธภา ปาตบุตร

รวบรวม

พิมพ์ครั้งแรก ๑๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๔๗๓

ราคาเล่มละ ๓๐ สตางค์

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศรีหงส์

มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ก ๐๓๕๗๒ ๔๒

๐๕๓

คำนำ

เมื่อได้รวบรวมแบบเรียนประวัติศาสตร์ของไทย ชั้นประถม
ม.ศ. ๔ ขึ้นแล้ว จึงเห็นว่าแบบเรียนภูมิศาสตร์เบื้องต้น ชั้น
ประถมม.ศ. ๒, ๓ ยังเป็นการจำเป็นที่จะต้องให้มีขึ้น เพศครูจะ
ได้ใช้เป็นคู่มือสำหรับสอนนักเรียนได้สะดวก เพราะแบบเรียน
ภูมิศาสตร์เบื้องต้นของไทยสำหรับชั้นที่กล่าวนี้ ได้กระจัดกระจาย
อยู่ในที่ต่าง ๆ เป็นการลำบากที่ครูจะค้นหาหนังสืออ่าน ข้าพเจ้า
จึงลองรวบรวมขึ้นตามหลักสูตรชั้นประถมม.ศ. ๒, ๓ ที่กล่าวไว้ใน
ประมวลศึกษาศึกษาพิเศษภาค ๑ หนังสือที่ใช้ประกอบการรวบรวม
ก็ได้ใช้หนังสือที่ระบุไว้ในประมวลศึกษาศึกษาพิเศษภาค ๑ กับ
หนังสืออื่นที่เกี่ยวข้องกับวิชาเรียน.

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณท่านทั้งหลายที่มีอุปการะ สนับสนุน
รวบรวมหนังสือขึ้นจนเป็นผลสำเร็จไว้ในทันด่วน

นาย โสภ ปาตบุตร

โรงเรียนฝึกหัดครูมัธยมณฑลพิษณุโลก

วันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๓

บัญชีเรื่อง

ชั้นประถมปีที่ ๒

๑. โลก	หน้า	๑
๒. ทวีปและมหาสมุทร	"	๒
๓. ทิศของประเทศไทย	"	๓
๔. การแบ่งมณฑล	"	๔
๕. แม่น้ำสำคัญ	"	๕
๖. การอาชีพที่สำคัญ	"	๗
๗. ประวัติกรุงเก่า	"	๘
๘. การแบ่งก๊ก	"	๑๐
๙. ดินกรุงธนบุรี	"	๑๑
๑๐. สร้างกรุงเทพฯ	"	๑๑

ชั้นประถมปีที่ ๓

๑. มาตราส่วน	"	๑๓
๒. เครื่องหมายแผนที่	"	๑๔
๓. แม่น้ำ	"	๑๕
๔. ภูเขา	"	๑๖
๕. ประวัติการโลก	"	๒๐

๖. นาฬิกา	หน้า	๒๑
๗. เงินที่ใช้ในสยาม	”	๒๔
๘. การปกครองหัวเมือง	”	๒๕
๙. กระทรวงต่าง ๆ	”	๒๘
๑๐. ผู้แทนกระทรวงต่าง ๆ	”	๓๐
๑๑. วัตถุเกี่ยวกับศาสนา	”	๓๔
๑๒. สถานที่โบราณวัตถุ	”	๓๖
๑๓. ประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย	”	๓๘

ภาคที่ ๑

สำหรับชั้นประถมปีที่ ๒

ตอนที่ ๑

หมวดเปิดเตล็ด

๑. โลก

โลกที่เราอาศัยอยู่นี้ มีรูปพรรณสัณฐานกลมคล้ายผล
ส้มที่ หิวข้าวแบนนิคหน้อย พระยานที่อ้างว้างของโลกกลมมีหลาย
อย่างคือ—

(๑) เมื่อไปทะเลหรือมหาสมุทร ถ้าเรือแล่นมาแต่
ไกล เราจะแลเห็นเสากะโกง ซึ่งเป็นของที่อยู่สูงก่อน
ก่อนเมื่อเรือเข้ามาใกล้ จึงเห็นต่ำลงไปทุกทีจนเห็นลำเรือ การ
ที่เป็นเช่นนั้น เขาอ้างว่าเป็นเพราะส่วนโค้งของโลกบ้าง จึงทำ
ให้เห็นเรือทีละส่วน เหมือนเราเฝ้าขึ้นสะพานที่มีส่วนโค้งมากๆ
ในชั้นแรกจะมองเห็นศีรษะก่อน เมื่อใกล้กันเข้าจึงเห็นตลอด
หมวกทั้งตัว

(๒) มีผู้ใดไปนรอบโลกแล้วกลับมาก็เก่า โดยไม่ต้องย้อนกลับหลังเลย เหมือนกับเราเขานวมือกรักลูกส้มไปจนรอบก็จะมาถึงทักทวงคนนั้น

(๓) เวลาที่วันทศุปรากา เห็นเงาของโลกไปบังดวงจันทร์เป็นรูปกลม ขรรคมหาเงาของรูปชนิดใดย่อมมีลักษณะทั้งของจริงนั้น ๆ

โลกที่เราอาศัยอยู่นี้เป็นน้ำเสีย ๓ ส่วน เป็นพื้นแผ่นดิน แต่เพียงส่วนเดียวเท่านั้น

๒ ทวีปและมหาสมุทร

ส่วนที่เป็นแผ่นดิน เรียกว่าทวีป มีอยู่ ๖ ทวีปด้วยกันคือ :-

๑. ทวีปเอเชีย (ใหญ่ที่สุด)
๒. ทวีปยุโรป
๓. ทวีปแอฟริกา
๔. ทวีปออสเตรเลีย (เป็นเกาะ)
๕. ทวีปอเมริกาเหนือ
๖. ทวีปอเมริกาใต้

ส่วนที่เป็นน้ำ ส่วนใหญ่ที่สุด เรียกว่ามหาสมุทร มี ๕ มหาสมุทรด้วยกันคือ :-

๑. มหาสมุทรอินเดีย

๒. มหาสมุทรแอตแลนติก

๓. มหาสมุทรอาร์กติก

๔. มหาสมุทรแอตแลนติก

๕. มหาสมุทรแปซิฟิก (ใหญ่ที่สุด)

หมายเหตุ เวลาสอนให้ใช้แผนที่ประกอบ บอกอาณา
เขตที่ตั้งของระหว่างทวีปกับทวีป และระหว่างมหาสมุทรกับ
มหาสมุทรด้วย

๓ ^{๑๒} ที่ตั้งของประเทศสยาม

ประเทศสยามตั้ง อยู่ ระหว่าง กลาง ของ แหวม อิน โด จีน
(อินโดจีนหรือแหวมทอง) อยู่เหนืออ่าวสยามในเขตตะวันออก
ระหว่างเส้นรุ้ง ๕ องศาเหนือถึง ๒๑ องศาเหนือ และเส้น
ศูนย์เทียบ ๙๗ องศาตะวันออก ถึง ๑๐๖ องศาตะวันตก มี
อาณาเขตดังนี้ :-

ทิศเหนือ	จรประเทศพม่าและอินโดจีน
ทิศใต้	จรอ่าวสยามและสหรัฐมลายู
ทิศตะวันออก	จรอินโดจีนและอ่าวสยาม
ทิศตะวันตก	จรประเทศพม่าและมหาสมุทรอินเดีย

๕ การแบ่งมณฑล

ประเทศสยาม (เฉพาะกระทรวงมหาดไทย) แบ่งการปกครองออกเป็นมณฑลๆ เวลานั้นมี ๑๔ มณฑลคือ :-

๑. มณฑลยัक्तธานี	ศาลารัฐบาลตั้งอยู่จังหวัดยัक्तธานี
๒. มณฑลนครศรีธรรมราช	” ” สงขลา
๓. มณฑลภูเก็ต	” ” ภูเก็ต
๔. มณฑลราชบุรี	” ” ราชบุรี
๕. มณฑลนครชัยศรี	” ” นครปฐม
๖. มณฑลจันทบุรี	” ” จันทบุรี
๗. มณฑลปราจีนบุรี	” ” ฉะเชิงเทรา
๘. มณฑลกรุงเทพฯ	” ” พระนคร
๙. มณฑลอยุธยา	” ” พระนครศรีอยุธยา
๑๐. มณฑลนครสวรรค์	” ” นครสวรรค์
๑๑. มณฑลพิษณุโลก	” ” พิษณุโลก
๑๒. มณฑลพิจิตร	” ” เข็ยงใหม่
๑๓. มณฑลอุตร	” ” อุตรธานี
๑๔. มณฑลนครราชสีมา	” ” นครราชสีมา

ตอนที่ ๒

แม่น้ำและการทำมาหากิน๕ แม่น้ำ

แม่น้ำในประเทศไทยมีหลายสาย แต่ที่สำคัญที่สุดมี ๔ สายคือ :-

(๑) แม่น้ำเจ้าพระยา ต้นของแม่น้ำคือแควบึง, บึง, ยม, น่าน ซึ่งไหลมาจากภูเขาชั้นน้ำในมณฑลพายัพ แล้วแควเหล่านี้ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาที่ปากน้ำโพ ทั้งแต่ปากน้ำโพจนถึงปากน้ำ เรียกว่าแม่น้ำเจ้าพระยา ยาวประมาณ ๘๐๐ กิโลเมตร หรือ ๕๐๐ ไมล์ เป็นทางเดินเรือสินค้าที่สำคัญ และน้ำในแม่น้ำยังเป็นประโยชน์ในการเพาะปลูกอีกด้วย ทั้งแต่ปากน้ำโพขึ้นไปก็อาศัยคลองขุดลงมาจากทางเหนือ ไหลผ่านจังหวัดที่สำคัญ ๆ คือ :-

แควบึง ผ่านจังหวัดเชียงใหม่

แคววัง ผ่านจังหวัดลำปาง

แควยม ผ่านจังหวัดแพร่ สวรรคโลก สุโขทัย

แควน่าน ผ่านจังหวัดน่าน พิชัยโลก

ตอนปากน้ำโพถึงปากน้ำ ได้ผ่านจังหวัด นครสวรรค์

ชัยนาท สิงห์บุรี พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี
พระมณฑล พระประแดง สมุทรปราการ

(๒) แม่น้ำแม่กลอง ต้นของแม่น้ำนี้เกิดจากแคว ๒
สาย คือแควใหญ่ ตั้งต้นที่ตำบลเขาอาเภอระแหง อีกแคว
หนึ่งเรียกว่าแควน้อย แควนี้ได้รับน้ำจากลำน้ำพาซิมและน้ำไหล
มาจากที่ใกล้พระเจดีย์สามองค์ในแควพระมา แควทั้งสองนี้
ไหลมารวมกันที่จังหวัดกาญจนบุรี ตอนนี้จึงเรียกว่าแม่น้ำ
แม่กลอง ไหลลงสู่ทะเลที่จังหวัดสมุทรสงคราม มีเรือกลไฟ
เดินได้ถึงจังหวัดกาญจนบุรี น้ำในแม่น้ำใสสะอาด เพราะน้ำ
ทะเลยังไม่ถึง แม่น้ำนี้ยาวประมาณ ๔๐๐ กิโลเมตร หรือ
๒๕๐ ไมล์ มีจังหวัดต่างๆ บนฝั่งแม่น้ำนี้ คือ จังหวัด
กาญจนบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม

(๓) แม่น้ำบางปะกง ต้นน้ำเกิดจากคลองพญาเย็น ไหล
ผ่านมณฑลปราจีนบุรี อ้อมไปลงทะเลทางทิศตะวันออกเฉียง
เหนือของอ่าวสยาม ยาวประมาณ ๒๕๐ กิโลเมตร หรือ ๑๕๖
ไมล์เศษ ตามที่ลุ่มของแม่น้ำนี้ พลเมืองได้ทำนาและทำป่าไม้
มีจังหวัดตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำนี้ คือ จังหวัดปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา

(๔) แม่น้ำท่าจีน แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยา เหนือ
จังหวัดชัยนาท แล้วไหลขนานกับแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศตะวันออก

ตก ลงสู่ทะเลทางทิศตะวันออกของแม่น้ำแม่กลอง ที่จังหวัดสมุทรสาคร มีจังหวัดที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำนี้คือ จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดสมุทรสาคร

๒ การอาชีพที่สำคัญ

พลเมืองของประเทศสยาม ทำการหาเงินต่างๆ กัน แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ทำนา ทำป่าไม้ ทำเหมืองแร่ และการถลุงแร่อย่างอื่นๆ ทั้งจะได้กล่าวต่อไป

(๑) การทำนา พลเมืองไ้ทำนา ตามที่ลุ่มตอนกลางของประเทศสยามและตามลุ่มของแม่น้ำเจ้าพระยา มีมณฑลกรุงเทพฯ อยุธยา นครราชสีมา พลเมืองของ ๓ มณฑลนี้ทำนาไ้มาก และได้เข้ามากกว่ที่อื่นๆ เขาเป็นสินค้าสำคัญของประเทศและเป็นอาหารสำคัญของพลเมืองด้วย การทำนาในสมัยนี้กำลังจะเจริญขึ้น เพราะรัฐบาลได้ช่วยเหลือในการทน้ำ และจัดการส่งสหกรณ์เพื่อหาเงินลงทุนกลาง ให้ชาวนาไปลงทุนทำนา

(๒) การทำป่าไม้ ตามที่สูงๆ เช่นที่มณฑลนครสวรรค์ มณฑลพิษณุโลก และมณฑลพายัพ มีไม้ที่มีราคาขึ้นอยู่มาก เช่นไม้สัก ไม้ยาง ไม้แดง ไม้กระยาเลย ฯลฯ พลเมืองใน ๓ มณฑลนี้ทำการก็ไ้เป็นส่วนมาก แต่บางแห่งมีชาว

ต่างประเทศทั้งเป็นบริษัททำการป่าไม้ชั้นหลัก รัฐบาลเก็บภาษี
ป่าไม้เป็นค่าภาคหลวงได้เงินนับละมาก ๆ

การตัดไม้ อื่น ๆ ไม้ทำกันหลายแห่ง เช่นที่ศรีราชา, บ้าน
ดอน แต่โดยมากเป็นไม้ยางไม้กระยาเลย รัฐบาลมีกรม
ป่าไม้เป็นเจ้าหน้าที่ดูแล คอยระวังมิให้พวกทำป่าไม้ ไม้โค่นไม้
ที่ยังไม่โตขนาด และเมื่อใกล้ลงแล้ว ก็ต้องให้ผู้ตัดปลูกขึ้นแทน

(๓) การทำเหมืองแร่ ทำในมณฑลภูเก็ต มณฑล
ปัตตานีและมณฑลนครศรีธรรมราช แต่โดยมากมีชาวต่าง
ประเทศมาตั้งบริษัททำการขุด รัฐบาลได้ค่าออกอาชญาบัตร
และค่าภาษีเท่านั้น

(๔) การทำสวนและไร่ มีการทำสวนและไร่หลาย
แห่ง เช่น

ก. ทำไร่พริกไทย ทำในมณฑลจันทบุรีมากที่สุด
พลเมืองได้ส่งพริกไทยออกไปขายต่างประเทศนับละมาก ๆ

ข. ทำสวนยางและสวนมะพร้าว ทำในมณฑลภูเก็ต
มณฑลปัตตานี มณฑลนครศรีธรรมราช และที่เกาะสมุย
(สวนมะพร้าว)

ค. การทำไร่ยาสูบ ทำที่มณฑลพิษณุโลก ที่จังหวัด
เพชรบูรณ์เคยปลูกยาสูบได้ดี หนึ่งมีชื่อว่าบอคาบาเพชร

การอาชีพที่กล่าวมานี้ อาจแก้ไขให้เจริญขึ้นได้ โดยอาศัยความรู้ความชำนาญของผู้กระทำ และรัฐบาลคอยช่วยสนับสนุน เช่นการทำนา ก็ช่วยรื้อการทอผ้า และหาเงินให้ชาวนากู้ไปทำทุน เป็นต้น

ตอนที่ ๓

ประวัติศาสตร์ของสยามสังเขป

๗ กรุงศรีอยุธยา

กรุงศรีอยุธยาเคยเป็นเมืองหลวงเก่าของประเทศสยามมาก่อน ได้สร้างเป็นเมืองหลวงเมื่อจุลศักราช ๙๑๒ ตรงกับ พ.ศ. ๑๘๙๓ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (อู่ทอง) ทรงสร้างในที่สุกได้เสียแก่พระมาฆาธิ์กในแผ่นดินพระที่นั่ง สุริยยามรินทร์ (เอกทัศ) เมื่อจุลศักราช ๑๑๒๙ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๑๐ กรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่ได้ ๔๑๗ ปี มีกษัตริย์ปกครองรวม ๓๓ พระองค์ แต่ต่างวงศ์กัน

เหตุที่ต้องเสียกรุงศรีอยุธยานั้นคือ—

๑. เป็นตัวช่วยการรักษาย่านเมืองศรีนันทนอันแอ

๒ ข้าราชการแตกความสามัคคี ต่างก็คิดเอาตัวรอด

ไม่เต็มใจทำสงคราม

๓. คนที่สิ้นบุญไปช่วยเกิตกการรพพังกลางเมือง

๔. หากคนที่มีความรู้ ความชำนาญ ในทางยุทธศาสตร์
ในสมัยนั้นได้ยาก

๘ การแบ่งเป็นก๊ก

เมื่อกรุงศรีอยุธยาแตกแล้ว บ้านเมืองก็ระส่ำระสาย
รวมกันไม่ติด ต่างก็แยกกันตั้งเป็นก๊กเป็นเหล่าหลายพวก
มีก๊กสำคัญที่ควรทราบคือ

๑. ก๊กพระเจ้าตาก ตั้งอยู่ที่สมุทรวรภพอยู่ที่เมือง
จันทบุรี พระเจ้าตากสิน เป็นหัวหน้า

๒. ก๊กเจ้าพระฝาง (มหาเวียง) ตั้งอยู่ที่เมืองสวางค
บุรี พระรศพลกัณฑ์เป็นพระสงฆ์มีชื่อถึงนั้น

๓. ก๊กพระพิชัยโลก ตั้งอยู่ที่เมืองพระพิชัยโลก
เจ้าพระยาพระพิชัยโลก (เวียง) เป็นหัวหน้า

๔. ก๊กเจ้าพิมาย ตั้งอยู่ที่พิมาย (เข็ญเป็นอำเภอ
อยู่จังหวัดนครราชสีมา) กรมหมื่นเทพพิพิธเป็นหัวหน้า

๕. ก๊กเจ้านคร ตั้งอยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราช พระปลัด
(หลวงนายสิทธิ์) เป็นหัวหน้า

ทั้งห้าก๊กนี้ ก๊กพระเจ้าตาก ซึ่งตั้งอยู่ที่เมืองจันทบุรี
มีกำลังเข้มแข็งมาก ได้ยกพลมาตีพิมายกอง (เล็ก) ที่

ค่ายโพธิ์สามต้น เห็นกรุงศรีอยุธยาแตก

๘ ตั้งกรุงธนบุรี

เมื่อทูลพระนารถของพระมาแตกแล้ว พระเจ้าตากจึง
รวบรวมพลยกลงมาสร้างกรุงอยู่ที่เมืองธนบุรี เป็นราชธานี
และพระองค์ได้ขึ้นครองราชสมบัติ เมื่อพ.ศ. ๒๓๑๑

(จุลศักราช ๑๑๓๐) แล้วพระองค์ยกไปปราบปรามก๊กต่าง ๆ
จนราบคาบ และทะนุบำรุงบ้านเมืองให้เป็นอันแน่น คงเป็น
อิสรภาพอีกครึ่งหนึ่ง นับว่าพระองค์เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่
สำคัญยิ่งที่ไทยชาติไทยไว้ได้ ภายหลังพระองค์เสด็จพระวิ
ชุนนางข้าราชการจึงอัญเชิญ พระองค์ ออก เสด็จ จาก ราช สมบัติ
พระองค์อยู่ในราชสมบัติ ๑๔ ปีกว่า

๑๐ สร้างกรุงเทพมหานคร

เมื่อสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ปราบยุคเชิญที่
กรุงธนบุรีตั้งขบวนรบ ขุนนางข้าราชการ จึงพร้อมกันอัญเชิญ
ขึ้นครองราชสมบัติ เป็นพระเจ้าแผ่นดิน พระองค์จึงย้าย
มาสร้างกรุงขึ้นใหม่ที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เรียก
ว่ากรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร หรือกรุงเทพฯ พระองค์
เป็นพระเจ้าแผ่นดินองค์ที่ ๑ ในพระบรมมหาราชวงศ์จักรี
ทรงพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระพุทธ

บอกฟ้า(ฟ้าโลก) มีกษัตริย์ครอบครองราชสมบัติสืบต่อกัน
 สันติวงศ์ต่อมาจนทุกวันนี้รวม ๗ พระองค์

กรุงรัตนโกสินทร์ สร้างเมื่อ ร.ศ. ๑ (จุลศักราช
 ๑๒๔๔ ตรงกับพระพุทธศักราช ๒๓๒๕)

ภาคที่ ๒

สำหรับ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ตอนที่ ๑

ว่าด้วยหมวดเบ็ดเตล็ด

มาตราส่วน (สะเกล)

แผนที่ที่เขาเขียนลงในกระดาษนั้น ถ้าเป็นของพื้นที่
ที่กว้างใหญ่ เช่น ทวีป, ประเทศ, บ้านเมือง ฯลฯ เขาก็จะ
หาวิธีย่อพื้นที่เหล่านั้นลงให้เล็ก หรือถ้าของเล็กเกินไป จะ
เขียนลงในกระดาษไม่สะดวกเขาจำเป็นต้องหาวิธีขยาย ส่วน ให้โต
ขึ้น วิธีที่กล่าวมานี้เรียกว่าใช้มาตราส่วนหรือสะเกล ใน
เรื่องมาตราส่วนนี้ ควรจำข้อสำคัญเหล่านี้คือ—

๑. มาตราส่วน คือวิธีกำหนดทวีปย่อของใหญ่ให้เล็ก
ลง หรือขยายส่วนให้โตกว่าของจริง
๒. ถ้าจะเพิ่มส่วนหรือลดส่วนลง ก็ต้องเพิ่มส่วนขึ้น
หรือลดส่วนลงให้เท่า ๆ กัน (คือใช้มาตราอย่างเดียวกัน)
๓. แผนที่หรือแผนผัง (แปลน) อันเดียวกันต้องใช้
มาตราส่วนอย่างเดียวกันทั้งหมด

๔. สมมุติว่ามาตราส่วนในแผนที่ เป็น ๑ ต่อ ๑,๐๐๐
 ก็คือเนื้อที่จริง ๆ ๑,๐๐๐ เขียนลงในแผนที่แค่เพียง ๑ ส่วน
 เท่านั้น ถ้าเราวัดระยะในแผนที่ได้ ๑ นิ้ว พื้นที่จริงจะยาว
 ๑,๐๐๐ นิ้ว ฯลฯ

๕. ข้างแต่่งเขาบอกไว้ว่า ๑ นิ้วต่อ ๕๐ ไมล์ ก็หมายความว่า
 ความยาวเนื้อที่จริง ๕๐ ไมล์ (หมายถึงกว้างหรือยาว) เขียน
 ลงในแผนที่เพียง ๑ นิ้วเท่านั้น

๒. เครื่องหมายในแผนที่

แผนที่ทุก ๆ ชนิดเป็นแต่เพียงแต่รูปจำลอง จากของจริง
 เท่านั้น จะให้เป็นเหมือนของจริงทุกอย่างย่อมไม่ได้ เช่นแม่น้ำ
 ภูเขา ถนน ทางรถไฟ ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น ย่อมเป็นการยากที่
 จะเขียนให้เหมือนของจริง ฉะนั้นเราจึงคิดทำเครื่องหมายขึ้น
 แทน เพื่อเป็นรูปสมมุติให้ผู้นับเข้าใจว่า เขียนรูปอย่างนั้น ๆ
 แทนของจริงอย่างนั้น ๆ เป็นต้น

เครื่องหมายที่ใช้ในแผนที่ โดยมากเขียนไม่เหมือนกัน
 ย่อมมีแตกต่างกันไปบ้างไม่มากนักเลย แต่อย่างไรก็ดี เขา
 มักจะเขียนบอกไว้ข้างใต้ของแผนที่ ว่าเครื่องหมายอย่างนั้น ๆ
 แทนอะไร?

(ให้ดูหาแผนที่ที่มีเครื่องหมายต่าง ๆ มาให้นักเรียน
 ดู และหัดสังเกตไปด้วย จะทำให้เด็กทำได้)

หมายความว่า

โรงทำอิฐ

"

โรงทำสุรา

"

วัดมีเจดีย์สูง

ก. ^Aเครื่องหมายถนน, ทาง

หมายความว่า

ทางคนเดินที่ไม่ได้สำรวจ

"

ทางคนเดินที่สำรวจแล้ว

"

ทางคนเดินที่มีสายโทรเลข

"

ทางม้า, ลา ฯลฯ

"

ทางเกวียนที่สำรวจแล้ว

"

ทางเกวียนที่ไม่ได้สำรวจ

"

ทางเกวียนที่มีสายโทรเลข

"

ถนนที่ค้องปูนกิน

"

ถนนที่ค้องขุบกิน

"

ถนนใหญ่ ไรบกรวดหรือหิน

"

ถนนใหญ่ที่เป็นดิน

"

ถนนใหญ่ที่มีสายโทรเลข

หมายความว่า ทางรถไฟที่
คิดจะสร้าง

„ ทางรถไฟที่สำรวจแล้ว

„ ทางรถไฟที่เก็บแล้ว

„ อุมงค์ทางรถไฟออกได้

ง. เครื่องหมายเบ็ดเตล็ด

หมายความว่า เสาโทรเลขมีสาย

„ ทางเดินเรือ

„ ประภาคาร(กระโสมไฟ)

„ เรือกระโสมไฟ

ภูเขา

„ แม่น้ำ

„ ทุ่ง, ที่ราบ

๓. แม่น้ำ

แม่น้ำ คือทางน้ำไหลที่ลึกและกว้าง แม่น้ำเกิดขึ้นได้
ดังนี้ :-

๑. ฝนตกลงสู่พื้นดินที่สูง ๆ เช่นที่หิมะเขาสูง ๆ
น้ำฝนไหลซึมลงไปได้ดิน ถ้าข้างล่างมีหินหรือดินเหนียวกัน
ทางเดิน มันซึมลงไปได้ ก็มันมันจึงไหลลงสู่ที่ต่ำ และ
เซาะดินให้ลึกเป็นทาง เมื่อทางน้ำที่เกิดขึ้นนี้ มีหลาย ๆ ทาง
มารวมกันเข้า น้ำนั้นจะมีกำลังแรงและไหลเซาะดินให้
ลึกและกว้าง ทุนเป็นทางน้ำอันกว้างและลึกมากขึ้น เราจึง
เรียกว่า แม่น้ำ ที่แรกเกิดของแม่น้ำ เรียกว่าต้นน้ำ และ
ที่สุดของแม่น้ำเรียกว่าปลายน้ำ หรือปากน้ำ เช่นแม่น้ำเจ้า
พระยา เกิดจากแม่น้ำอิง, วัง, ยมและน่าน แล้วไหลไปรวมกัน
ที่ปากน้ำโพ เกิดเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา

๒. เกิดจากแม่น้ำตกลหือน้ำพุ เมื่อมีกำลังมาก ๆ ก็
พาไหลยาวไปตามพื้นดินและเซาะดินให้เป็นทางน้ำไหล นาน ๆ
เข้าก็กลายเป็นแม่น้ำ

ต้นของแม่น้ำมักไหลเชี่ยว เพราะแผ่นดินสูง ตอนกลาง
และตอนปลายไหลช้า เพราะพื้นดินต่ำและใกล้ทะเล

หมายเหตุ ถ้าให้เรียนไ้เห็นแม่น้ำจริงๆ นอกจากที่จะเห็น
แต่ละเพาะในแผนที่แล้ว นักเรียนจะเข้าใจสมบัติของดิน
ชั้นนั้นเมื่อมีโอกาสควรมานักเรียนไปดูแม่น้ำ และครูอธิบาย
ประกอบ เพื่อให้นักเรียนจะไ้เห็นว่า แม่น้ำจริงๆ กับรูปเครื่อง
หมายแม่น้ำในแผนที่ต่างกันอย่างไร

๔. ภูเขา

พื้นแผ่นดินที่เราแลเห็นทุกวันนี้ ไม่เป็นพื้นราบเสมอกัน
บางแห่งเป็นที่สูง บางแห่งเป็นที่ต่ำ ลุ่มๆ ดอนๆ โขยมาก

ส่วนพื้นดินที่สูง เรียกว่าเนินสูงหรือภูเขา ชั้น
จึงจำกัดความของภูเขาไ้ว่า ภูเขา คือแผ่นดินที่สูงกว่าพื้น
ดินธรรมดา เหตุที่จะทำให้เกิดภูเขาขึ้นได้นั้นคือ—

๑. ชนตะกอนนอกของโลกกำลังเย็นอยู่นั้น ส่วนใดที่
อ่อนก็ยุบลงเป็นหลุมเป็นบ่อ ส่วนใดที่แข็งก็คงที่อยู่ ส่วน
ที่คงที่อยู่ คือส่วนสูงซึ่งเรียกว่าภูเขา

๒. เป็นภัยอำนาจของแผ่นดินไหว จึงทำให้พื้นดิน
แห่งใดแห่งหนึ่งยุบลง แล้วไปหนุนขึ้นอีกแห่งหนึ่ง เหมือน
ทั้งเราเอานวมอกกดลูกยาง ตรงที่ลูกกดจะยุบลง แต่ไป
โป่งออกทางที่อยู่ตรงกันข้าม

๕. ประวัติการภายในของโลก

โลกที่เราอาศัยอยู่นี้ ได้มีนักปราชญ์ลงความเห็นว่
เมื่อก่อนนี้ โลกเป็นส่วนหนึ่งของดวงอาทิตย์ ภายหลังไ้
แตกแยกออกจากดวงอาทิตย์ แล้วมาลอยคว้างอยู่ต่างหาก
แต่ก่อนโลกนี้ร้อนเป็นไฟเช่นเดียวกับดวงอาทิตย์ที่ยังมีความร้อน
อยู่ เมื่อโลกมาลอยอยู่นาน ๆ มันก็ค่อยเย็นลง ๆ เพราะ
โลกของเรานี้เล็กกว่าดวงอาทิตย์มากจึงเย็นเร็วกว่า ดวง อา ทิ ตย
แต่ไม่ใช่เย็นลงในวันสองวัน มันค่อย ๆ เย็นลงเช่นนั้นทั้งหลาย
พันปีมาแล้ว ถึงกระนั้นก็ยังไม่ใช่เย็นหมดทั้งโลก ส่วนภายใน
ก็ยังร้อนกรุ่นอยู่ เพราะความร้อนภายในออกมาไม่มีใครไ้
จึงเย็นช้ากว่าผิวโลก เห็นที่ควรเชื่อว่า โลกของเรายังร้อนอยู่
นั้นคือ:-

๑. เมื่อภูเขาไฟระเบิด มีหินละลายขึ้นมาตามปล่อง
ภูเขาไฟ ภายในก็มีความร้อนอีก จึงทำให้หินละลายไ้

๒. ทำให้เกิดแผ่นดินไหว เนื่องจากภายในร้อน จึงทำ
ให้น้ำซึ่งไหลลงไปใ้พื้นดินกลายเป็นไอ และไอนี้
หาทางออกไม่ไ้ก็ดันออกมาจึงทำให้แผ่นดินไหว ถ้าภายใน
ของโลกไม่ร้อนอีก น้ำคงไม่เป็นไอ

๓. ความขรุขระต่าง ๆ ยิ่งขุดลึกลงไปเท่าใดก็ยิ่งมีความ
ร้อนมากเท่านั้น ถ้าลงไปอยู่ในขุ่แ่งนาน ๆ จะรู้ตัวร้อนอับ

๔. น้ำที่พุ่งขึ้นมาจากใต้ดินบางแห่งร้อนจัด คล้ายน้ำ
ที่เรากำลังเดือด เช่นน้ำในจังหวัดระนอง มณฑลภูเก็ต
ก็มีบ่อน้ำร้อนอยู่แห่งหนึ่ง (บางต้มใช้สุกไก่)

๖. นาฬิกา

คำว่า “นาฬิกา” เป็นชื่อของเครื่องวัดระยะหนึ่งที
บอกเวลา และเป็นชื่อเวลากำหนดส่วนของวันและคืน

ที่หน้าข้อมือนาฬิกาเขาแบ่งออกเป็น ๑๒ ส่วน ส่วนหนึ่งเรียกร
ว่านาฬิกาหนึ่ง ในส่วนหนึ่งๆ นั้นยังมีระยะซีกเล็กๆ อีก ๕ ซีก
ในระยะซีกหนึ่งเรียกว่านาทิตั้ง รวมรอบหน้าข้อมือนี้ ๖๐ นาที

เข็มวินาทีไ้รอบหนึ่งเท่ากับเข็มยาว ไ้รอบหนึ่ง นาที
เข็มยาวไ้รอบ ๖๐ นาทีเท่ากับเข็มสั้นไ้รอบหนึ่งชั่วโมง นาฬิกา
สั้นไ้รอบ ๑๒ ชั่วโมง ไ้รอบหนึ่งหรือครบเวลากลาง
วันพอดี

วันหนึ่ง (รวมทั้งกลางวันกลางคืน) มี ๒๔ ชั่วโมง
ต้นของวันนับตั้งแต่เที่ยงคืนแล้วเป็นต้นไป ในระยะนี้นาฬิกา
ไ้รอบ ๑ ชั่วโมงนาฬิกาเรียกว่า ๑ นาฬิกา เข็มสั้นจะชี้เลข ๑
เข็มยาวชี้เลข ๑๒ ที่หน้าข้อมือนี้

การเรียกนาฬิกาสมัยนี้ เขาเรียกกันดังนี้คือ :-

หนึ่งนาฬิกา เรียกอย่างเก่าว่า ๑ นาฬิกาก่อนเที่ยง (ก.ท.)

สองนาฬิกา	เรียงอย่างเก่า	๒	นาฬิกาก่อนเที่ยง (ก.ท.)
สามนาฬิกา	”	๓	”
สี่นาฬิกา	”	๔	”
ห้านาฬิกา	”	๕	”
หกนาฬิกา	”	๖	นาฬิกาก่อนเที่ยงหรือบ่าย
เจ็ดนาฬิกา	”	๗	นาฬิกาก่อนเที่ยง
แปดนาฬิกา	”	๘	”
เก้านาฬิกา	”	๙	”
สิบนาฬิกา	”	๑๐	”
สิบเอ็ดนาฬิกา	”	๑๑	”
สิบสองนาฬิกา	”	เที่ยงวัน	
สิบสามนาฬิกา	”	๑	นาฬิกาหลังเที่ยง (ค.ท.)
สิบสี่นาฬิกา	”	๒	”
สิบห้านาฬิกา	”	๓	”
สิบหกนาฬิกา	”	๔	”
สิบเจ็ดนาฬิกา	”	๕	”
สิบแปดนาฬิกา	”	๖	”
สิบเก้านาฬิกา	”	๗	”
ยี่สิบนาฬิกา	”	๘	”
ยี่สิบเอ็ดนาฬิกา	”	๙	”

ขัตติยสองนาฬิกา เร็ยขอบ่างเท่า ๑๐ นาฬิกาหลังเที่ยง (ถ.ท.)

ขัตติยสามนาฬิกา " ๑๑ "

ขัตติยสี่นาฬิกา " ๑๒ " หรือเที่ยงคืน

หมายเหตุ ก. ตั้งแต่ ๑ นาฬิกา ถึง ๖ นาฬิกา เป็น
เวลากลางคืน ตั้งแต่ ๑๘ นาฬิกา
ถึง ๒๔ นาฬิกา เป็นเวลากลางคืน
ตั้งแต่ ๖ นาฬิกา ถึง ๑๘ นาฬิกา
เป็นเวลากลางวัน

ข. ตั้งแต่ ๑๘ นาฬิกา (ย่ำค่ำ) ถึง ๖
นาฬิกา (ย่ำรุ่ง) เป็นเวลากลางคืน
รวมได้ ๑๒ ชั่วโมง
ตั้งแต่ ๖ นาฬิกา (ย่ำรุ่ง) ถึง ๑๘
นาฬิกา (ย่ำค่ำ) เป็นเวลากลางวัน
รวมได้ ๑๒ ชั่วโมง
รวมทั้งกลางวันกลางคืนเป็น ๒๔ ชั่วโมง
จึงนับเป็นวันหนึ่ง

(เวลาสอน ครูต้องหานาฬิกาจริง ๆ มาอธิบาย และ
หมุนเข็มไปตามเวลาที่ต้องการจะให้เด็กเรียนรู้ทันด้วย นักเรียน
จึงจะเข้าใจได้ กว่าที่จะสอนด้วยปากหรือสอนด้วยการเขียนลง
กระดานดำ)

๗. เงินที่ใช้ในสยาม

เงินที่ใช้ในประเทศสยามมี ๒ อย่าง คือเงินตราอย่างหนึ่ง และธนบัตรอีกอย่างหนึ่ง

เงินบาท (เงินตรา) เป็นรูปแบนๆ กลมๆ ที่ขอบเป็น
 รึกๆ เงินบาททำด้วยเงิน (มีเนื้อเงินเป็นส่วนมาก) เงินบาท
 หนึ่งยังใช้ประโยชน์ไม่สะดวก จึงคิดทำเหรียญขึ้น คือเหรียญ
 ๒ สลึง เหรียญสลึง สทางค์สิบ สทางค์ห้า และสทางค์แดง
 ดังนี้—

(๑) สทางค์แดง	ทำด้วยทองแดง
(๒) สทางค์ห้า	ทำด้วยทองขาว (นิกเกิล)
(๓) สทางค์สิบ	ทำด้วยทองขาว (นิกเกิล)
(๔) เหรียญสลึง	ทำด้วยทองแดงกึ่งเงิน
(๕) เหรียญสองสลึง	ทำด้วยทองแดงกึ่งเงิน

เงินบาทหนึ่ง มีค่าเท่ากับเหรียญสองสลึง ๒ อัน

เท่ากับเหรียญสลึง	๔ อัน
เท่ากับสทางค์สิบ	๑๐ อัน
เท่ากับสทางค์ห้า	๒๐ อัน
เท่ากับสทางค์แดง	๑๐๐ อัน

ธนบัตร คือกระดาษใช้แทนเงิน ซึ่งรัฐบาลออกให้
 และยอมให้เงินตราสยามให้แก่ผู้นำธนบัตรของสยามไปขึ้นที่คลัง

ธนบัตรของสยามที่ใช้อยู่เวลานี้มี ๖ ชนิดคือ :-

๑. ใบละบาท
๒. ใบละห้าบาท
๓. ใบละสิบบาท
๔. ใบละยี่สิบบาท
๕. ใบละร้อยบาท
๖. ใบละพันบาท

การแลกเงินตรา	ใบละบาทแลกได้เงินตราสยาม	๑	บาท
	ใบละห้าบาท	๕	บาท
	ใบละสิบบาท	๑๐	บาท
	ใบละยี่สิบบาท	๒๐	บาท
	ใบละร้อยบาท	๑๐๐	บาท
	ใบละพันบาท	๑๐๐๐	บาท
(ถ้าหาธนบัตรมาให้เต็มๆ ก็จริง ๆ จะทำให้เต็มเข้าใจขึ้น)			

ตอนที่ ๒

ว่าด้วยการปกครองบ้านเมือง

๘. การปกครองบ้านเมือง

กระทรวงมหาดไทยแบ่งอาณาเขตการปกครอง ออกเป็น
มณฑลๆ มีสมุหเทศาภิบาลเป็นหัวหน้าดูแลการงานมณฑล

ละคน ในมณฑลหนึ่งแบ่งออกเป็นจังหวัด มีผู้ว่าราชการ
จังหวัดเป็นหัวหน้าดูแลการงาน จังหวัดละคน ในจังหวัดหนึ่ง
แบ่งออกเป็นอำเภอ มีนายอำเภอเป็นหัวหน้าดูแลการงาน
อำเภอละคน ในอำเภอหนึ่งแบ่งออกเป็นตำบล หัวหน้าปกครอง
เรียกว่ากำนัน และในตำบลหนึ่งแบ่งออกเป็นหมู่บ้าน
มีผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าปกครอง

หัวหน้ากตลาวมานี้ ตั้งแต่สมัยก่อนขึ้นไปถึงสมัยเทศา
ภิบาล กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้เลือกและตั้ง แต่
ขอพระบรมราชานุญาตไปยกเลิก ๑ คนมีที่ ส่วนกำนันและผู้
ใหญ่บ้านนั้น ราษฎรเป็นผู้เลือกด้วยความเห็นชอบของ
นายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัด

มณฑลต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเวลานี้ ๑๔ มณฑล และมณฑล
หนึ่ง ๆ ยังแบ่งออกเป็นจังหวัด ๆ กัน

๑. มณฑลกรุงเทพ มี ๖ จังหวัด คือ จังหวัดพระนคร
จังหวัดธนบุรี จังหวัดนนทบุรี จังหวัดมีนบุรี จังหวัดพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ

๒. มณฑลอยุธยา มี ๗ จังหวัด คือ จังหวัดพระนคร
ศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี
จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดฉะเชิงเทรา

๓. มณฑลรัตนบุรี มี ๓ จังหวัด คือ จังหวัดรัตนบุรี
จังหวัดระยอง จังหวัดตราด

๔. มณฑลราชบุรี มี ๔ จังหวัด คือ จังหวัดราชบุรี
จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม (แม่กลอง) จังหวัด
เพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (เกาะหลัก)

๕. มณฑลนครชัยศรี มี ๓ จังหวัด คือ จังหวัด
นครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดสมุทรสาคร (ท่าจีน)

๖. มณฑลนครราชสีมา มี ๗ จังหวัด คือ จังหวัด
สงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง จังหวัด
สุราษฎร์ธานี จังหวัดสตูล จังหวัดชุมพร จังหวัดภูเก็ต

๗. มณฑลปัตตานี มี ๔ จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี
จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส

๘. มณฑลภูเก็ต มี ๖ จังหวัด คือ จังหวัดภูเก็ต
จังหวัดตรัง จังหวัดตะกั่วป่า จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่
จังหวัดระนอง

๙. มณฑลปราจีนบุรี มี ๔ จังหวัด คือ จังหวัด
ฉะเชิงเทรา (แปะหัว) จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก
จังหวัดชลบุรี (บางปลาสร้อย)

๑๐. มณฑลพายัพ มี ๗ จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่
จังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัด
แพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดลำปาง

๑๑. มณฑลนครสวรรค์ มี ๕ จังหวัด คือ จังหวัด
นครสวรรค์ จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดชัยนาท จังหวัดกำแพง
เพชร จังหวัดตาก (ระแหง)

๑๒. มณฑลพิษณุโลก มี ๗ จังหวัด คือ จังหวัด
พิษณุโลก จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดพิจิตร จังหวัดสวรรคโลก
จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดหล่มสัก จังหวัดสุโขทัย

๑๓. มณฑลอุดร มี ๖ จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี
จังหวัดนครพนม จังหวัดหนองคาย จังหวัดขอนแก่น จังหวัด
เลย จังหวัดสกลนคร

๑๔. มณฑลนครราชสีมา มี ๘ จังหวัด คือ จังหวัด
นครราชสีมา (โคราช) จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัด
อุบลราชธานี จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดร้อยเอ็ด
จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม

๙ กระทรวงต่างๆ

ประเทศสยามได้แบ่งการปกครอง ออกเป็นแผนกใหญ่ๆ
หลายแผนก แผนกหนึ่งเรียกว่ากระทรวงหนึ่งๆ ในสมัยนี้
มี ๑๐ กระทรวงคือ :-

๑ กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่จัดการปกครองเพื่อ
ให้ราษฎรได้รับความสุขและความเรียบร้อย ตลอดจนจัดการก

แสดงการทำมาหากินของพลเมืองด้วย และจัดการปกครองทั่ว
พระราชอาณาจักร

๒. กระทรวงเกษตราธิการ มีหน้าที่จัดการที่ดิน เรือก
สวน ไร่นา ป่าไม้ เหมืองแร่ รักษาสัตว์น้ำและทำการทกน้ำ

๓. กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม มีหน้าที่จัดการ
เกี่ยวข้องกับการค้าขาย จัดการสหกรณ์ จัดการรถไฟ
ไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท์ การไฟฟ้าหลวง ทางหลวง
และนำให้พลเมืองรู้จักวิชาค้าขาย

๔. กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ มีหน้าที่รักษาทรัพย์
และผลประโยชน์ของรัฐบาล เช่นเงินภาษีอากร กำหนดงบประมาณ
ให้แก่กระทรวงทุกกระทรวง ดูแลศาสนสมบัติ

๕. กระทรวงการต่างประเทศ มีหน้าที่เป็นผู้แทนรัฐบาล
สยาม ในกิจการที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลนานาประเทศ เช่นจัดการ
ทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี การเมือง การค้าขาย ฯลฯ

๖. กระทรวงวัง มีหน้าที่จัดการในส่วนพระองค์พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกอย่าง เช่น
การรักษากฎมนเฑียรบาล ตลอดจนการในพระราชฐานและ
พระราชพิธีต่าง ๆ

๗. กระทรวงธรรมการ มีหน้าที่จัดการศึกษาทั่วพระราช
อาณาเขตก็ ดูแลพระศาสนาทั่วไป (นอกจากศาสนสมบัติ)

๘. กระทรวงมหาดการ มีหน้าที่จัดการชำระความที่
เกิดขึ้นในระหว่างพลเมือง และมีหน้าที่ร่างกฎหมาย

๙. กระทรวงกลาโหม มีหน้าที่จัดการป้องกันข้าศึก
ศัตรูภายนอกพระราชอาณาจักรทั้งทางบกและทางอากาศ สร้าง
เครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์ และทำแผนที่พระราชอาณาจักร

๑๐. กระทรวงทหารเรือ มีหน้าที่จัดการป้องกันข้าศึก
ศัตรูภายนอกทั่วพระราชอาณาจักรทางน้ำ และรักษายกกัน
ประภาคารช่วย มีกรมอุทกศาสตร์รวมอยู่ด้วย

นอกจากกระทรวง ๑๐ กระทรวงนี้ ยังมีหน้าที่ ๒ แผนก
ซึ่งหัวหน้ามีเกียรติเสมอเสนาบดี คือ :-

๑. ราชเลขาธิการ มีหน้าที่จัดการหนังสือของพระเจ้า
แผ่นดิน เป็นราชเลขาธิการของพระเจ้าแผ่นดิน ทำการติด
ต่อกันระหว่างกระทรวงต่าง ๆ กับพระเจ้าแผ่นดิน และเกี่ยวข้องกับ
กษัตริย์มณฑลสภา เสนาบดีสภา องคมนตรีสภา เป็นเจ้าหน้า
ที่ทะเบียนตำแหน่งยศศักดิ์และดวงตราทั้งปวง

๒. ราชบัณฑิตยสภา มีหน้าที่จัดการทะนุบำรุงส่งเสริม
วรรณคดี ไวยากรณ์ และการศิลปกรรมของประเทศ

๑๐ ผู้แทนกระทรวงต่างๆ

(๑) กระทรวงธรรมการ ให้ส่งผู้แทนออกไป คือ
ก. ประจํามณฑล เรียกว่า ข้าราชการมณฑล มีหน้า

ที่จัดการศึกษาและการพระศาสนาในมณฑลนั้น ๆ และอยู่ใน
ความรับผิดชอบของสมุหเทศาภิบาล เพราะสมุหเทศาภิบาล
เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเจ้ากระทรวง

ข. ประจำจังหวัด เรียกว่า ขบวนการจังหวัด มีหน้าที่
ที่อย่างเดียวกับขบวนการมณฑล แต่จัดการเฉพาะจังหวัดนั้น ๆ
และอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด

ค. ประจำอำเภอ เรียกว่า ขบวนการอำเภอ มีหน้าที่
จัดการศึกษาเฉพาะอำเภอนั้น ๆ และอยู่ในความรับผิดชอบ
ของนายอำเภอ

(๒) กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ส่งผู้แทนออกไปคือ—

ก. ออกไปประจำจังหวัดต่าง ๆ เรียกว่า คลังจังหวัด
มีหน้าที่ดูแลการเงิน การบัญชี และใบสำคัญคู่ค้าต่าง ๆ ใน
จังหวัดนั้น ๆ หลดบางจังหวัดรวมขึ้นกับคลังภาค (คลังมณฑล
ไม่มี)

ข. กรมสรรพากร ส่งออกไปประจำมณฑล เรียกว่า
สรรพากรมณฑล, ประจำจังหวัดเรียกว่า สรรพากรจังหวัด,
ประจำอำเภอเรียกว่า สมุหบัญชี มีหน้าที่จัดการเรื่องภาษี
อากรต่าง ๆ ในมณฑล, จังหวัดและในอำเภอตามลำดับ เช่น
เก็บเงินรัชชูปการ, เงินค่าอากรสวน ภาษีโรงเรือน เป็นต้น

(๓) กระทรวงเกษตรธิการ ส่งผู้แทนออกไปคือ—

ก. ประจำมณฑล เรียกว่า เกษตรมณฑล, ประจำ
จังหวัดเรียกว่า เกษตรจังหวัด มีหน้าที่จัดการทะเบียนที่ดิน
และเรื่องการเพาะปลูก ของพลเมืองในมณฑลและจังหวัดนั้น ๆ
ข. มีเจ้าพนักงานที่ดินประจำอยู่ตามจังหวัดต่างๆ มี
หน้าที่เรื่องโฉนด การรังวัดที่ดิน และปักปันเขตต์

(๔) กระทรวงกลาโหม ใต้สังกัดแยกออกไปคือ—

ก. ประจำจังหวัด เรียกว่า สัสดีจังหวัด ประจำ
อำเภอ เรียกว่า สัสดีอำเภอ เป็นเจ้าหน้าที่รักษาสัญญา
ฉกรรจ์ที่ค้ำประกันผู้เช่ารับราชการทหาร และกองเกินอัตรา
ข. กระทรวงนี้ ยังตั้งกองพล กองพัน ฯลฯ อยู่ตาม
มณฑลต่างๆ อีกหลายแห่ง ซึ่งมีที่ทำการโดยอิสระ ขึ้นตรง
ต่อกระทรวงกลาโหมทีเดียว

(๕) กระทรวงยุติธรรม มีศาลมณฑล ศาลจังหวัด
มีหน้าที่พิจารณาคดีต่างๆ และขึ้นตรงต่อกระทรวงที่เกี่ยว
มีที่ทำงานอยู่เป็นอิสระ หัวหน้าศาลมณฑลเรียกว่า อธิบดี
ผู้พิพากษา

(๖) กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ส่งออกไปประจำคือ—

ก. กองบำรุงทาง มีประจำเป็นแห่งๆ เรียกว่านายช่าง
บำรุงทาง ขึ้นตรงต่อภาค กองบำรุงทางมี ๓ ภาค
ภาคเหนือ อยู่จังหวัดลำปาง

ภาคกลาง อยู่กรุงเทพฯ

ภาคใต้ อยู่จังหวัดสงขลา

ข. พนักงานไปรษณีย์โทรเลข อยู่ตามจังหวัดต่างๆ
ขึ้นตรงต่อภาค มีหน้าที่ รับและส่งโทรเลข จดหมาย วัตถุ
ขนาดเล็ก กับรับฝากเงินคลังออมสิน

(๗) กระทรวงมหาดไทย ส่งผู้แทนออกไปคือ—

ก. สมุหเทศาภิบาล เป็นผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
และทำการติดต่อกับเจ้ากระทรวงต่างๆ ที่มณฑลขึ้นอยู่
มณฑลนั้น นอกนั้นก็ยังมีผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอ
ประจำอยู่ตามจังหวัดและอำเภอขึ้น ๆ

ข. กรมอัยการ มีอัยการมณฑลประจำอยู่มณฑล
ละคนเป็นผู้ว่าความแทนโจทก์ และเป็นทนายของแผ่นดิน
ทำการฉะเพาะในมณฑลหนึ่ง ๆ นอกนั้นก็ยังมีอัยการจังหวัด
ประจำอยู่จังหวัดละคน

ค. กรมสาธารณสุข มีสาธารณสุขมณฑล และ
สาธารณสุขจังหวัด สำหรับดูแลและจัดการเรื่องการรักษา
อนามัยของพลเมือง

ฅ. กรมตำรวจภูธรและนครบาล มีสถานีตำรวจภูธร
ประจำอยู่มณฑลละแห่ง หัวหน้าเรียกว่า ผู้บังคับการ ประจำ

อยู่จังหวัด หัวหน้าเรียกว่า ผู้บังคับกอง สำหรับจัดการปราบ
ปรามโจรผู้ร้าย และคอยระวังการวิวาทต่าง ๆ อันจะเกิดขึ้น
ในระหว่างพลเมือง ทำการจับกุมผู้กระทำความผิดส่งอัยการ
เพื่อฟ้องร้องต่อไปตามกระบิลเมือง

ง. กรมราชทัณฑ์ มีหัวหน้าประจำอยู่ในเรือนจำมณฑล
ละคน เรียกว่า พัดศิมณฑล ส่วนที่ประจำอยู่ตามจังหวัด
เรียกว่า พระท้าวมรณ มีหน้าที่ดูแลควบคุมนักโทษซึ่งถูกขังอยู่
ในเรือนจำนั้น ๆ

ตอนที่ ๓

ว่าด้วยวัตถุและสถานที่สำคัญ

๑๑ วัตถุเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

๑. พระแก้วมรกต เรียกว่า พระมหามณีรัตนปฏิมากร
แก้วมรกต เป็นพระพุทธรูปทำด้วยแก้วสีลาสีเขียวงาม ขนาด
หน้าตักกว้าง ๒๓ นิ้ว สูง ๑ ศอก ๗ นิ้ว สมเด็จพระพุทธ
ยอดฟ้าจุฬาโลกได้เชิญลงมาจากเวียงจันทน์ เวลานั้นประจักษ์ฐาน
อยู่ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว)
ซึ่งอยู่ในพระบรมมหาราชวังในกรุงเทพมหานคร

๒. ขอมบรมพต (ภูเขาทอง) อยู่ในวัดสระเกศใน

กรุงเทพมหานคร เริ่มสร้างในรัชกาลที่ ๓ (พระนั่งเกล้า)
แต่สำเร็จในรัชกาลที่ ๕ (พระจอมเกล้า) เป็นของก่อด้วย
อิฐถือปูน ข้างบนมีเกยฐานของบรมบรรพตกลมโดยรอบ
๘ เส้น ๑๐ วา สูง ๑ เส้น ๑๘ วา ๓ คอก เป็นที่สำหรับขึ้น
ไปชมทะเลกว้างแลเห็นไต้ไกลๆ มุ่งานมีสันการประจาย
ในเกยบนพฤกษิกายน เวียงกว้างานภูเขาทอง

๓. พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม เป็นสิ่งศักดิ์
สร้างขึ้นสูงใหญ่งดงาม สูงถึง ๓๓ วาเศษ เป็นฝีมือช่าง
พม่าบ้านพม่าเมือง ทวาทรงงดงามนับว่าเป็นฝีมือช่างอย่าง
เก๋มสูงเพียง ๘ วาเท่านั้น พม่าเสริมขึ้นใหม่ในครั้งกรุงเก่า
นับเป็นหลักของบ้านเมืองเป็นที่สำหรับชวกรแขกบ้านแขกเมือง

๔. พระพุทธชินราช เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยทอง
สำริด หน้าตักกว้าง ๕ ศอกคืบ ๕ นิ้ว สูง ๗ ศอกคืบ ๑๐ นิ้ว อยู่
ในวิหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก พลเมือง
มีความเคารพนับถือมาก

พระพุทธเจ้าหลวง ได้โปรดให้จำลองแล้วนำลงไปไว้
ที่วัดเบญจมบพิตรกรุงเทพฯ อีกองค์หนึ่ง

๕. พระพุทธชินสีห์ สร้างพร้อมกันกับพระพุทธชินราช
หน้าตักกว้าง ๕ ศอกคืบ ๔ นิ้ว สูง ๗ ศอกคืบ ๔ นิ้ว เกษมอยู่
จังหวัดพิษณุโลก แต่เชิญลงไปไว้ที่วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพฯ

ในรัชกาลที่ ๕ (พระจุลจอมเกล้า)

๖. พระปฐมเจดีย์ เป็นเจดีย์ที่สูงใหญ่ ก่อด้วยอิฐ
ถือปูน อยู่ที่จังหวัดนครปฐม บรรพพระบรมธาตุ (กระดูก
ของพระพุทธเจ้า) เป็นที่สักการบูชาของพลเมืองทั่วไป สูง
สุดยอด ๓ เส้น ๑ คืบ ๖ นิ้ว ฐานกลมโดยรอบ ๗ เส้น ๔ วา
๑ คืบ

๗. พระพุทธรูปปาง กิรชรอยเท้าของพระพุทธเจ้า อยู่
บนไหล่เขาแห่งหนึ่งในจังหวัดสระบุรี มณฑลอยุธยา ปรางค์
ในแผ่นดินพระเจ้าทรงธรรม ตั้งกลางเขื่อนสามเกื่อนสี่ มีคน
ไปประชุมนมัสการมากมาย เรียกว่างานพระพุทธรูป

นอกจากนี้ยังมี พระพุทธรูป เจดีย์สถาน และสถาน
ที่เกี่ยวข้องทางศาสนาอีกหลายแห่ง เช่นพระแท่นศิลาอาสน์
พระแท่นทรงรัง พระพุทธรูปใหญ่วัดพนัญเชิง พระธาตุ
ที่จังหวัดนครพนม เป็นต้น

๑๒ สถานที่สำคัญและโบราณวัตถุ

(๑) เสาชิงช้า อยู่ที่หน้าวัดสุทัศน์เทพวราราม กรุงเทพฯ
สำหรับทำพิธีพราหมณ์ประจำปีในเกื่อนนี้ คือมีพราหมณ์พวก
หนึ่งมาโล้ชิงช้า สันนิษฐานว่าเป็นนามมาแต่น้ำถวายพระอิศวร
ธรรมเนียมนิยมของไทยเรา ได้สมมุติขนานางผู้ใหญ่เป็นพระอิศวร

แต่ไปในพิธี เรียกว่าแห่ชิงช้า ในสมัยโบราณนับถือเป็นของ
สำคัญสำหรับบ้านเมืองอย่างหนึ่ง

(๒) โยสธพรพราหมณ์ (เทวสถาน) เป็นที่ไว้รูปพระผู้
เป็นเจ้าของพราหมณ์ ๕ องค์คือ

พระอิศวร

พระอุมา (เมียพระอิศวร)

พระนารายณ์

พระลักษมี (เมียพระนารายณ์)

พระพิฆเนศวร

(๓) พระบรมมหาราชวัง (วังหลวง) เป็นที่ประทับของ
พระเจ้าแผ่นดิน ในพระบรมมหาราชวัง มีพระที่นั่งหลายองค์
ที่สำคัญคือพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เป็นที่กักขังใหญ่ของทงาม
มี ๓ บ่อคเป็นต้น

(๔) พระราชวังสวนกุหลาบ อยู่ห่างจากพระบรมมหา
ราชวังประมาณ ๗๐ เส้น มีพระที่นั่งอยู่ ๓ องค์ คือ

พระที่นั่งอนันตสมาคม

พระที่นั่งอัมพรสถาน

พระอภิเษกกุหลาบ

(๕) พระบรมรูปทรงม้า เป็นอนุสาวรีย์ของพระบาท
สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๕ รัชกาลที่ ๕ พระจุลจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัว คือสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง (รัชกาลที่ ๕) จักร
 ราชการพ่อค้าราษฎร ออกทุนสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑. อยู่ที่
 พระลานพระราชวังดุสิต ถึงวันที่ ๒๓ ตุลาคม ราษฎรต้องไป
 กระทำสักการบูชาทุกปี เพราะวันที่ ๒๓ ตุลาคม คล้ายกับ
 วันเสด็จสวรรคตของพระองค์

(๖) พิพิธภัณฑ์สถาน เป็นที่เก็บโบราณวัตถุ, พืช, สัตว์
 ต่าง ๆ เพื่อให้คนชั้นหลัง ๆ ใ้ดูได้ชม อยู่ทางทิศตะวันตกของ
 สนามหลวง (ใกล้กับท่าช้างวังหน้า) ในกรุงเทพมหานคร

(๗) หอพระสมุดสำหรับพระนคร เป็นที่รวบรวมหนังสือ
 อันเป็นวรรณคดี และศิลปกรรมต่าง ๆ อยู่หน้าวัดมหาธาตุ วิมา
 สนามหลวง เหนือพระบรมมหาราชวัง ในกรุงเทพฯ

(ถ้าสนใจสถานที่หรือโบราณวัตถุในตำบลที่เก็บอยู่ ควร
 อธิบายให้ละเอียดหรือพาไปดูให้เห็นจริงด้วยก็ยิ่งดี)

ตอนที่ ๔

ประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย

ประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ในทวีปเอเชีย มีหลายประเทศ แต่
 โดยมากเป็นเมืองขึ้นของชาติต่าง ๆ ในยุโรปและอเมริกา คง
 เหลือเป็นเอกราชอยู่ คือ สยาม, พม่า, จีน (เวลานี้จีนกำลัง
 ทำศึกกลางเมือง โดยแยกกันเป็นก๊กเป็นเหล่า) ประเทศ
 ต่าง ๆ ที่ควรทราบนั้นดังต่อไปนี้ คือ—

๑ ประเทศสยาม

ประเทศสยาม ตั้งอยู่บนแหลมอินโดจีน หรือแหลม
ทอง มีอาณาเขตดังนี้
ทิศเหนือ จดประเทศพม่า และอินโดจีนฝรั่งเศส
ทิศใต้ จดอ่าวสยาม และรัฐมลายู
ทิศตะวันออก จดอินโดจีนฝรั่งเศส และอ่าวสยาม
ทิศตะวันตก จดประเทศประพม่า และมหาสมุทร
อินเดีย

การทำมาหากิน พลเมืองทำถาวรเพาะปลูกเป็นส่วนมาก
เช่นทำนา, ทำสวนยาง, สวนมะพร้าว, สวนผลไม้, ทำไร่
พริกไทย, ยาสสูบ, อ้อย, นอกจากนั้นมีการทำยาไม้, จับสัตว์น้ำ
และทำการค้าขายเล็กๆ น้อยๆ

สินค้าออก มีไม้สัก, ข้าว, พริกไทย, ยาง, หนังสัตว์,
เขาสัตว์ ฯลฯ

เมืองสำคัญ กรุงเทพฯ เป็นเมืองหลวง สมุทรปราการ
เป็นเมืองท่าเรือ และกรุงเทพฯ เป็นเมืองท่าเรือด้วย

การปกครอง ประเทศสยามจัดการปกครอง อย่าง
ราชาธิปไตย คือมีพระเจ้าแผ่นดินอยู่เหนือกฎหมาย พระเจ้า
แผ่นดินมีอำนาจสิทธิขาดเต็มที่ นอกจากพระเจ้าแผ่นดินแล้ว
พระองค์ยังทรงตั้งรัชทายาท ทั้งที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน
มีอภิรัฐมนตรี และเสนาบดี สำหรับช่วยและต่างพระเนตรพระกรรณ

๒ ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นหมู่เกาะรวมกันหลายเกาะ อยู่ทางทิศ
ตะวันออกของทะเลจีน แบ่งเป็น ๓ ตอน

๑. หมู่เกาะตอนกลาง มีเกาะนิฮอน, เกาะชิโกกุ,
เกาะเฮโฮ, และเกาะเกียวเกียว เป็นเกาะที่สำคัญ

๒. หมู่เกาะตอนเหนือ มีหมู่เกาะคิวไร

๓. หมู่เกาะตอนใต้ มีเกาะลูซุ, เกาะฟอร์โมซา, เกาะ
เลียวเคียว เป็นเกาะที่สำคัญ

นอกจากนี้ยังมีเกาะเล็ก ซึ่งเก็บเป็นของจีน รวมอยู่ใน
ราชอาณาจักรญี่ปุ่นด้วย

การทำมาหากิน พลเมืองทำการหากินหลายอย่างเช่น

๑. ทำการหัตถกรรม มีการทำเครื่องถ้วยชาม, กระถน,
เครื่องกำมะลอ, เครื่องกระต่าย ฯลฯ

๒. ทำการเพาะปลูก เช่น ข้าว, ฝ้าย, ยาสูบ, ไหมและ
การหาแร่ต่าง ๆ

๓. การจับสัตว์น้ำ ก็เป็นอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่ง

๔. การค้าขาย

สินค้าออก สินค้าออกคือ ไหมดิบ, เครื่องถ้วยชาม,
ยาสูบ, ข้าว, เครื่องแต่งตัว, เครื่องเหล็ก, เครื่องกระต่าย และ
เครื่องเล่นต่าง ๆ

เมืองสำคัญ กรุงโตเกียว เป็นเมืองหลวง เมืองโยโกฮาม่า เป็นที่พักของเรือกลไฟใหญ่มาจากยุโรปและอเมริกา ทั้งเป็นเมืองท่าเรือสำคัญที่สุดของประเทศ นอกจากนี้ยังมีเมืองท่าอื่นๆอีกเช่น โอซากา, โกเบ

ส่วนเกาะเหล่านั้น มีเมืองสำคัญคือ ซิดูต เป็นเมืองสำหรับทำการของรัฐบาล เมืองบูแนน เป็นเมืองท่า

การปกครอง มีพระเจ้าแผ่นดินอยู่ใต้กฎหมาย และพระราชอำนาจเรียกว่า "มิคาโก" มีสภาสำหรับปรึกษาราชการอยู่ ๒ สภา เรียกว่าสภาสูง กับสภาต่ำ

๓ ประเทศจีน

ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีอาณาเขตกว้างขวางมาก และประเทศจีนได้แบ่งออกเป็นส่วนๆดังนี้

๑. จีนแท้ เมืองสำคัญ คือปักกิ่ง เมืองฟูเจา นานกิง เป็นเมืองท่าเรือ เมืองแคนตัน ท่าใหม่มาก

๒. มองโกเลีย เมืองเซอกา เป็นเมืองหลวง เมืองไมแมนซิน เป็นที่ชุมนุมการค้าขาย

๓. ซิเบต เมืองลาสซา เป็นเมืองหลวง

๔. แมนจูเรีย เมืองมุกเดน เป็นเมืองหลวง

๕. เทอรกีสถานตะวันออก ทางทิศตะวันตกของส่วนนี้

มีสำคัญ เรียกว่า “ปามอร์พลาโต” เป็นที่ตั้งอาณาจักร
ของอังกฤษ, จีน, รัสเซียมาจกกันพอดี มีเมืองสำคัญ คือ
บาแคน และคลยา

เมืองท่าที่สำคัญของประเทศจีน คือ เซี่ยงไฮ้, ชัวเตา,
ฮามอช

การทำมาหากิน พลเมืองทำมาหากินหลายอย่าง เช่น

๑. เพาะปลูก มี ข้าว, ถั่ว, ฝ้าย, อ้อย, เข้าโกสน
เข้าสาดี, ส้ม, ถั่วหมัก

๒. หัตถกรรม ทำผ้าต่างๆ เช่น ผ้าแพร ผ้าม่วง
ทำด้วยขาม เป็นช่วงไม้ ช่างเหล็ก

๓. ทำการค้าขายมากที่สุด

สินค้าออก มี เครื่องแก้ว, กระจก, ใบชา, ไหม,
ฝ้ายดิบ, ทราย, งาช้าง, เครื่องถ้วยชาม

การปกครอง เกือบจะมีการปกครองอย่างประชาธิปไตย
มีประธานาธิบดี คล้ายการปกครองของฝรั่งเศส แต่ปัจจุบัน
นี้ได้แตกออกเป็นก๊กเป็นพวก

๔. ประเทศอินเดีย

อาณาเขต ทิศเหนือ ติดกับภูเขาคาซิมัล

ทิศใต้ ติดกับมหาสมุทรอินเดีย

ทิศตะวันออก ติดกับพม่าและอ่าวเบงกอล

ทิศตะวันตก ทิศกัษอาทริย์, เบญชีสถาน
และอาฟฆานีสถาน

การทำมาหากิน มีการหาหินหลายอย่าง เช่น

๑. เพาะปลูก คือ ฝ้าย, ข้าว, ถั่ว, ถั่ว, ข้าว,
กาแฟ, ยาสูบ

๒. ทำการป่าไม้ ไม้สัก, ไม้สัก, ไม้เต็งรัง ฯลฯ

๓. การหัตถกรรม มีการทำกะสอบบ้าน, ทำผ้าต่างๆ

๔. การค้าขาย พลเมืองค้าขายมาก

สินค้าออก คือ ใบชา, ถั่ว, ฝ้าย, กาแฟ, กะ
สอบบ้าน, และน้ำตาล, ผ้าต่างๆ อีกมาก

เมืองสำคัญ เมืองเคลซ เป็นเมืองหลวง เมืองท่าเรือ
ที่สำคัญๆ คือ กลักกา, บอมเบ, มัทราส, คุราซี, สุรัต ฯลฯ

การปกครอง ใต้แบ่งออกเป็นภาคๆ อยู่ในความ
ปกครองของรัฐบาลอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ ที่เป็นแต่เพียงอยู่ใน
ความระวางของอังกฤษก็มีเช่น มณฑลแคชเมียร์, ราชพูตนา,
ไฮเดอราบัด ฯลฯ ส่วนที่เป็นของเจ้าปกครองก็มี

๕. ประเทศพม่า

ประเทศนี้ อยู่ทางเหนือและตะวันตกของสยาม มีอากาศ
คล้ายกับอากาศในประเทศสยาม พลเมืองทำมาหากิน คือ
การทำนา, ทำป่าไม้ซอสัก, ทำสวนและไร่ เมืองสำคัญ

คือ มณฑล, ว่างถึงเป็นเมืองท่า

การปกครอง เวลานี้รวมอยู่ในความปกครองของอังกฤษ
รัฐบาลอังกฤษก็เป็นส่วนหนึ่งรวมกับอินเดีย

สินค้าออก อย่างเกี่ยวกับสินค้าออกของสยาม

๒. อินโดจีนของฝรั่งเศส

อินโดจีนของฝรั่งเศส แบ่งออกเป็นหลายส่วน เช่น

๑. เขมร มีเมืองพนมเปญ เป็นเมืองสำคัญ

๒. ญวน มีเมืองไซ่ง่อน เป็นเมืองหลวงและเมือง
ท่า ญวนนี้ยังแบ่งออกเป็น ญวนใต้, ญวนกลาง มีเมืองเว
เป็นเมืองสำคัญ ญวนเหนือ เมืองฮานอย เป็นเมืองสำคัญ

การปกครอง อยู่ในความปกครองของรัฐบาลฝรั่งเศส
ซึ่งหัวหน้าใหญ่ ประจำอยู่ที่ไซ่ง่อน

การหาเงิน คล้ายกับการหาเงินของพลเมืองในประเทศ
สยาม และพม่า

สินค้าออก อย่างเกี่ยวกับสินค้าออกของสยามและ
ของพม่า

๓. ประเทศอิหร่าน

เมืองสำคัญและเมืองท่า ทิชีแรน เป็นเมืองหลวง เมือง
ท่าเรือสำคัญ คือ เมืองบูสเชห์, คอมมชูล์ และแอสดรียัมแบ็ค

การหาหิน ปลูกเข้าศาล, ฝ้าย, บาสูบ, ฝิ่น, ทำไหม,
ทำพรม และหาไข่มุก

สินค้าออก มีพรม, ไข่มุก, บาสูบ, ฝิ่น, ไหม

การปกครอง เป็นประเทศอยู่ในความดูแลของรัฐบาล
อังกฤษ แต่มีเจ้าปกครอง

๘. อาฟกานิสถาน

เมืองกาบูล เป็นเมืองหลวง มีพระเจ้าแผ่นดินปกครอง
แต่อยู่ในความดูแลของรัฐบาลอังกฤษ

การทำมาหากินและสินค้าออก เหมือนกับการทำมาหากิน
และสินค้าออกของประเทศอิหร่าน นอกจากนั้นยังมีการเลี้ยง
สัตว์บ้าง

๙. ประเทศเตอร์กในเอเชีย

การปกครอง อยู่ในความปกครองของเตอร์กในยุโรป
เมืองสำคัญ สเมอนา เป็นเมืองหลวง และเป็นท่า
เรือด้วย ส่วนท่าเรืออื่นๆ คือ ทริบมิสตอน, ซินนอบ, สะแกน
เกอรูน, เบมโบ, พักกา

การหาหิน ทำการเพราะปลูกเช่น ข้าว, กาแฟ, ฝ้ายไหม
สินค้าออก มีของที่ทำได้จากการเพราะปลูก

๑๐. ประเทศเบญจิสถาน

การปกครอง อยู่ในความปกครองของอังกฤษ เมือง
กัลลาท เป็นเมืองหลวง

การหาหินและสินค้าออก อย่างเกี่ยวกับการหาหินและ
สินค้าของอาฟฆานิสถาน

๑๑. ประเทศข้าหรับ

การปกครอง อยู่ในความปกครองของอังกฤษ
เมืองหลวง เมคินา เมคคะ เป็นเมืองสำคัญ
การหาหิน ไม่ระสู้มีอะไรมาก นอกจากปลุกอินทผลัม

๑๒. รัสเซียในเอเชีย

ประเทศนี้แบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ

๑. ไซบีเรีย มีที่ราบกว้างใหญ่ ภูเขาสูง ๆ มาก
ภูเขาอันน้อย แต่อากาศอบอุ่น เมืองที่สำคัญคือเมือง
วลาดีวอสต็อก

๒. คอเคเซีย คือพื้นที่อยู่ ๒ ข้างภูเขาคอเคซัส
พื้นที่เป็นภูเขาโดยมาก บนที่ราบสูง อากาศหนาว ตาม
ชายเขามีอากาศอบอุ่น เมืองที่สำคัญ เป็นเมืองหลวง เมือง
คือ บากู, บากู, การ์

๓. เทอร์กิสถาน อยู่ระหว่างทะเลแคสเปียน, อิหร่าน

และอาฟมานิสถาน มีเมืองสำคัญคือ ทาสเคน, เมอรู และ
บอสักซารา

การปกครองทั้ง ๓ ส่วนนี้ อยู่ในปกครองของประเทศ
รัสเซียในยุโรป (รัฐบาลโซเวียต)

การหาเงิน ได้ขงสัตว์ จับสัตว์

๑๓. เกาะบอนิไอ

มีส่วนที่สำคัญ ๆ ดังนี้ คือ :-

๑. มณฑลตาสารวัก อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ
ของเกาะ และอยู่ในความปกครองของอังกฤษ

๒. บริเวณเหนือบอนิไอ อยู่ในความปกครองของ
บริติชองกฤษ

๒. บอนิไอฮอลแลนด์ เป็นของฮอลันดา

การหาเงินและสินค้าออก พลเมืองทำการเพาะปลูกเช่น
ปลูกมะพร้าว กล้วย อยเชย ขาสูบ สินค้าออกก็คือพืช
ผลที่ทำไ้

๑๔. เกาะสุมาตรา

เป็นเกาะใหญ่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก เลียงใต้ของ แหวม
มะลายู ประเทศฮอลันดาเป็นเจ้าของเกาะนี้ทั้งหมด

การหาเงิน ทำการปลูกมะพร้าว, พริกไทย สาขุ เครื่อง

เทศ และมีน้ำมันยี่ไตร์เลี่ยมมาก

เมืองปาดัง เป็นเมืองหลวงและเมืองท่า เบ็กขุนเลน
เป็นเมืองท่าเรือ

สินค้าออก พริกไทย เครื่องเทศ ยาสูบ น้ำมันยี่ไตร์
เลี่ยม และยางสน

๑๕. เกาะชะวา

เกาะนี้เป็นเมืองขึ้นของฮอลันดา มีภูเขาไฟมาก

เมืองสำคัญ ปักเวีย เป็นเมืองหลวง และเป็นท่าท่า
การของรัฐบาลฮอลันดา

การหาหิน ปลูกข้าวโพด, ยาสูบ, ทำน้ำตาล, กาแฟ,
สาบู่, เครื่องเทศ, หารังนก ทำยาไม้สัก

สินค้าออก ยาสูบ, น้ำตาล, เครื่องเทศ, กาแฟ, สาบู่.

๑๖. หมู่เกาะฟิลิปปินส์

เกาะสำคัญคือเกาะลูซอน พลเมืองทำการเพาะปลูก
เช่น ยาสูบ, น้ำตาล, กาแฟ, และทำบุหรี่ยี่ฝรั่ง, ทำเชือกมนิลา

การปกครอง เป็นเมืองขึ้นของอเมริกา

เมืองสำคัญ มะนิลา เป็นเมืองหลวง

สินค้าออก บุหรี่ยี่ฝรั่ง, กาแฟ, เชือกมะนิลา, น้ำตาล,

๑๗. สหรัฐมะลาญ

มีอาณาเขตต์ตลอดแหลมมะลาญ ต่อจากเขตต์มณฑล
ปัตตานี ของสยาม มีเกาะหมากรวมอยู่ด้วย

การปกครอง สหรัฐมะลาญเป็นของอังกฤษ

การหากิน ทำสวนยาง, มะพร้าว, ทำแร่กบฏ

สินค้าออก ยางอินเคียริชเบอ์, มะพร้าว, กบฏ

เมืองสำคัญ สิงคโปร์เป็นเมืองท่าเรือที่สำคัญ และ

เป็นที่ทำการของรัฐบาลอังกฤษ เกาะบันัง เป็นเมืองท่าและ
สำคัญในการค้าขาย

ในการสอนประเทศเหล่านี้ ครูต้องใช้แผนที่ประกอบ
ประเทศใดที่เกี่ยวข้องกับสยามมาก ให้สอนให้ละเอียดหน่อย
ส่วนประเทศนอกจากนี้ สอนแค่พอให้รู้ไว้เป็นหนทางเท่านั้น.

(สำเนา)

ใบอนุญาตให้ใช้แบบเรียน

ฉบับที่ ๓๒/๒๔๗๗

วันที่ ๑๘ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗

หนังสือแบบเรียนกัมมศาสตร์เบื้องต้น ของรองอำมาตย์ตรี
โสภณ ปาณบุตร พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง จำนวนหนึ่งพันฉบับ
ใน พ.ศ. ๒๔๗๓

เจ้าหน้าที่ได้ตรวจแล้ว อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้

(ลงพระนาม) ชานันวิทย์ มหาอำมาตย์เอก

เสนาบดีกระทรวงธรรมการ

(ใช้ให้เฉพาะในการพิมพ์คราวนี้เท่านั้น)